

Homa János

Főszerkesztői ajánlások

Kedves Olvasóink! Az *Agria* nyári száma is nagyon sok érdekességgel várja Önöket. Elsőként a folyóiratunkban először bemutatásra kerülő Oravecz Imre nevét említeném, akivel interjút készítettünk. Ebben a Kossuth-díjas költő – aki az Egerhez közeli Szajlán él – elmondta, hogy „Két Szajla van: a régi, amelyik nincs és a másik, amelyik van. Az én Szajlám a régi, a már nemlétező. Az mindent jelent nekem, mert nem volt ugyan szeplőtelen, hibátlan, de minden megvolt benne, ami az élethez és a halálhoz kellett. A maihoz, a létezőhöz semmi közöm, illetve csak annyi, hogy abban lakom, ott élek, fizetek ingatlanadót, szavazok stb. Ha az irodalomba bekerült valamelyik, akkor a régi. Bár ez nagy szó, talán inkább bulváros túlzás.”

Miközben a lapban Oravecz Imre legszebb verseit olvashatjuk, Cs. Varga István József Attila-díjas irodalomtörténész megrajzolja az író-költő pályáivét. Ebből megtudhatjuk, hogy Oravecz modernkori peregrinus vándorélete során megőrizte, gyarapította istenadta talentumát. Nála a „művészet és a tér”, a heideggeri „földút” (*Das Landweg*), „az út a nyelvhez” összetartozik. Meghallotta a szülőföld biztatásait. Mindig és mindenhol vissza- és hazatért. „Exegi monumentum...” – „ércnél maradandóbb emléket” állított példa- és mintaadó elődeinek. Amerikába kivándorolt és onnan visszatért, „amerikás” nagyapjának szellemi hagyatéka, a szó és a tett hitelességének példájával léleknyomot hagyott költővé-íróvá lett unokájában. Julien Benda, Babits, Németh László nyomán Oravecz az írástudók felelősségével vált gyökérkutatóvá. Rá jellemző az Eötvös Kollégium jelmondata: „Szabadon szolgál a szellem”.

Mindenképpen megtisztelőnek érzem, s az *Agria* rangját emeli, hogy Péntek Imre József Attila-díjas költő, szerkesztő elküldte folyóiratunkba *Egy kis visszatekintés* című írását. Ebben életére, szerkesztői munkájára, irodalomszervezői tevékenységére is visszatekint. Írásából egyebek mellett azt is megtudhatjuk, hogy Zalaegerszeg az ezredforduló éveiben érdekesebb volt, mint ma. Ahogy írta: „Először is itt volt Bereményi. Én megértettem, hogy a *Hídember* után ide menekült a különböző budapesti zaklatások elől. Az itteni sikeres darabjait nem láttam, viszont egy Molnár Ferenc-rendezését, igen. Nekem tetszett az elképzelése, és ahogy az megvalósult. Bereményi egy kiváló színházi ember is – állapítottam meg. Részben, mert mindenki ismerte. Néha, amikor betévedtem a színészklubba, csak intettem neki. Ki lehetett találni, mikor dolgozik, s mikor anekdotázik, lazít. Vendégei gyakran külföldi magyar színházak szervezői voltak, színészek, rendezők, díszlettervezők. S persze, írók is. Géza mindig mindenkit udvariasan fogadott. Mindenkihez volt pár jó szava, tanácsa. Bajairól ritkán beszélt. Gyakran láttam

kis gyerekeit feltűnni a klubban, édesanyjukkal. Néha Géza is vigyázott rájuk. De megvoltak, megvultunk. Fizetését méltatlanul alacsonyra temperálták, a kedvezmények sem kényeztették el. De soha nem panaszkodott. Pedig felesége szívesen dolgozott volna, ha kap állást. (Nem kapott.) S lassan elérték, hogy eltávozzanak. Én pedig szomorúságot éreztem. Mert Bereményi a színház egy kulcsfigurája volt, Bagó Bertalan rendezővel együtt. Én pedig éreztem, hogy hosszú távon én sem maradhatok ebben az ambiciózus kisvárosban.”

Örömmel töltött el az is, hogy az idén augusztusban 70 éves Jánosi Zoltán, Pro Comitatu-, József Attila- és Magyar Örökség díjas irodalomtörténész írását is olvashatják az *Agriában*.

Az ugyancsak József Attila-díjas Bertha Zoltán irodalomtörténész „*A mi földünk*” címmel Kós Károly transzvilvanizmusáról közöl tanulmányt lapunkban. Az írásból megtudhatjuk: Kós Károly egyenesen a már elértnél is kiemelkedőbb nemzetközi hírnévvel kecsegtető építőművészeti karrierjét áldozta fel azért, hogy a románok (a Kolozsvárra bevonulva Mátyás király szobra körül ujjongva a órát járó megszállók) elfoglalta Erdélybe visszatérhessen 1918 karácsonyán (a demarkációs vonalig eljutó utolsó vonatnak is már csak a mozdonyán), s az onnan távozók áradatával mintegy jelképesen is ellenkező irányba tartva váljék (Czine Mihály szavával) a „hűség és szolgálat” „igehirdető” mindenesévé, a cselekvő kisebbségi népszolgálat, az élniakarás példaállító (és Sütő András kifejezésével: „égtartó”) szellemóriásává, a magyar és az emberi megmaradás áldozatosan misszióvezető, titáni elszántságú, Atlasz-energiájú, „muszáj-herkulesi” apostolává. A bizonytalanságot s a kiszolgáltatottságban is a küzdelmes helytállás magasrendű morális kötelezettségét választva a fényesnek ígérkező budapesti jövő és egzisztencia (az Iparművészeti Főiskola professzori állása) helyett. Kányádi Sándor költői szava szerint: „Hajlékot Istennek, / hajlékot embernek / kőből, fából / házat, / raktál a léleknek / kőnél, cserefánál / erősebb igékből / várat (...) magaslik, nem porlad / a megtartó példa” (Kós Károly arcképe alá). Vagy amiként Farkas Árpád versében jelenik meg: „Jöttél patamorajt túlkialtó szónak, / zsúpot rakni megrokkoló hónak, / tornyot szétzüllött harangszónak. / Jöttél szelet állni – széledőkkel szembe, / boka-harapdáló történelemben” (*A szembejövőnek* – Kós Károly születésnapjára).

Ugyancsak örömmel adtunk helyet H. Móra Éva recenziójának, melyet Lackfi János *Rocky* című regényéről írt. A bunyós Rockyról van szó, a filmhősről, aki egy mentálisan sérült fiú példaképévé válik. A fiú – nincs neve, végig így nevezi őt az író: *a fiú* – mániákusan azonosul példaképével, kívülről tudja a film minden mozzanatát, keményen edz, *úgy fut, mint a Rocky*, még hozzá esőben, mert Rocky is mindig esőben fut, és szürke kapucnis pulóverben, mert Rockynak is olyan van. Ezzel a képpel indul a regény, s a beszédmódból az olvasó már az első oldalakon ráérez arra, hogy ez a fiú nagyon *másmilyen*. Tudja is magáról, hiszen az emberek

visszajelzései másról se szólnak, mint hogy *dilinyós* vagy *sajtfejű* – ez a kifejezés a volt edzője szavajárása: a mentálisból *ementáli* lett –, az orvosok véleménye pedig bizonytalan: *autista, kényszeres, skizoid, borderline...* tudjuk, a való életben sem egyértelműek az ilyesféle diagnózisok. Az viszont döbbenetes és írói bravúr, ahogy ennek a fiúnak a látásmódját leírja Lackfi. Igaz, hogy egyes szám harmadik személyben fogalmaz, de nem a megszokott „mindentudó elbeszélő” szól hozzánk, hanem végig a fiú szemszögéből látjuk és értelmezzük az eseményeket.

Ebben a számban is számos verset és novellát, jónéhány tanulmányt is megjelentetünk. A szerzők közül Aknay Tibor, Ádám Tamás, Büki Attila, Fecske Csaba, Jámbor Ildikó, Katona Kálmán, Konczek József, M. Fehérvári Judit, Sipos Anna, Tornai Xénia évek óta az *Agria* szerzői gárdájához tartozik. Örömmel szólok arról, hogy ebben a számban is helyet kaptak határon túli magyar szerzők is.

S végül, de nem utolsósorban örömmel írom le, hogy *Pyrker* címmel (jobb szó híján) színdarabot írtam Pyrker János László egykori egri pátriárka-érsekről. A darab időzítése sem véletlen, hiszen ezekben a napokban fejezték be az egri bazilika felújítását, melynek felépítése az egykori velencei pátriárka-érsek nevéhez fűződik. Most csupán néhány sort idéznék a darab utolsó jelenetéből, melyben hálát ad egri éveieért: „Irgalmas Isten! Két évtizede küldtél ide, hogy Velence után az Egri Főegyházmegyét vezessek. Nehéz szívvel jöttem ide, de napról-napra egyre jobban megszerettem az itteni embereket. Különösen sokat segítettek paptestvéreim, a káptalani testület tagjai, akik mindig nagy figyelemmel és odaadással segítettek munkámat. Feladatok pedig adódtak. Nagy gondot jelentett számomra, hogy a Velencéből hozott képgyűjteményemnek a palotában helyet készítsünk. Aztán az 1836. évi országgyűlésen 140 darabot a Nemzeti Múzeumnak adományoztam. Az adományozást később további negyven képpel egészítettem ki. Meggyőződésemmé vált, hogy az egri várat emlékhellyé kell alakítani. Elsőként egy kálváriát építtettek ki. A kálvária útvonalának a végén kápolnát alakítottak ki. A kápolna feletti dombtetőn, a Kálvária-hegy tetején pedig három keresztet állíttattam fel. Betegségem miatt különösen fontosnak tartottam a gyógyfürdőket. Ezért az egri gyógyvízű forrásokról, azonnal elrendeltem a fürdőház többszöri bővítését. A gyógyfürdő vezetésével egy orvost bíztam meg, aki népszerűsítette a fürdőt. Az építkezésekkel együtt a fürdő környékét is rendezték és kikövezték. Uram! Köszönöm, hogy megnyithattuk a magyar nyelvű kántor-tanítóképzőt, hogy felépíthettük a főszékesegyházat, alig 6 év alatt. Hálát adok néked azért is, hogy gyakori betegeskedésem ellenére minden fontos tervem segítettél megvalósítani...”

Ahogy már megírtam: az elmúlt évben 4 lapszámra való támogatást kaptunk, hogy továbbra is nyomtatott formában is megjelentethessük az *Agriát*.

Bízom abban, hogy e számunkban is, melynek képeit nagyrészt a felújított egri bazilikában készítette Gergely Gábor, örömet leli az Olvasó!